

Isabel
Allende
Sararmış
Bir Fotoğraf

ROMAN

2. BASKI

♥ **can**
çağdaş

Çeviri: İNCİ KUT

ISABEL ALLENDE
SARARMİŐ
BİR FOTOĞRAF

Can Çağdaş

Sararmış Bir Fotoğraf, Isabel Allende
İspanyolca aslından çeviren: İnci Kut
Retrato en sepia

© 2000, Isabel Allende

© 2000, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A.
aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2009

2. basım: Haziran 2020, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Furkan Pehlivan

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-4214-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750742149

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ISABEL ALLENDE
SARARMİŐ BİR
FOTOĞRAF

ROMAN

İspanyolca aslından çeviren

İnci Kut

♥can

Isabel Allende'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ruhlar Evi, 1990

Eva Luna, 1990

Eva Luna Anlatıyor, 1991

Aşktan ve Gölgeden, 1992

Sonsuz Düzen, 1993

Paula, 1995

Aphrodite, 1999

Kaderin Kızı, 2000

Yüreğimdeki Ülkem, 2004

Zorro, 2005

Canım Sevgilim Inés, 2009

Denizin Altındaki Ada, 2010

Günlerin Getirdiđi, 2011

Maya'nın Günlüğü, 2013

Cinayet Oyunu, 2015

Japon Sevgili, 2017

Kış Ortasında Ölüm, 2020

ISABEL ALLENDE, 1942'de Peru'nun başkenti Lima'da doğdu. Ancak birkaç yıl sonra ailesi Şili'ye göç etti. Isabel Allende, amcası Salvador Allende'nin 1973'te öldürülmesinden sonra ailesiyle birlikte Venezuela'ya sığınmak zorunda kaldı. 17 yaşında gazeteciliğe başlayan Allende, bir süre sonra San Francisco'ya yerleşti. 1982'de yayımlanan ilk romanı *Ruhlar Evi*'ni, 1984'te *Aşktan ve Gölgeden*, 1985'te *Eva Luna* adlı romanları, 1989'da *Eva Luna Anlatıyor* adlı öykü kitabı izledi. *Sonsuz Düzen* adlı romanı 1991'de, *Paula* 1994'te, *Kaderin Kızı* 1999'da, *Sararmış Bir Fotoğraf* 2000'de, *Yüreğimdeki Ülkem* 2003'te yayımlandı. Allende 2002-2004 yılları arasında *Canavarlar Kenti*, *Altın Ejder Krallığı* ve *Pigmeler Ormanı* adlı romanlardan oluşan gençlik üçlemesini kaleme aldı. Allende gerçekçi bir anlatım ve siyasal bir yaklaşım ile büyü- lü gerçekçiliğin gerçeküstücü geleneğini ustaca kaynaştırdı.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. İspanyol dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Allende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve Jose Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

Aynı gün doğmuş
ve sonsuza dek yaşayacak olan iki aslan,
Carmen Balcells ile Ramón Huidobro'ya

İşte bu yüzden dönmeliyim
gelecekteki onca yere
kendimle buluşmaya
ve hep kendime bakmaya
aydan başka tanığım olmadan,
sonra keyifle ıslık çalmalıyım
taşa toprağa basa basa,
var olmaktan başka bir işim,
yoldan başka yakınım olmadan

Pablo Neruda
“Dünyanın Sonu (Rüzgâr)”

İçindekiler

Birinci bölüm: 1862-1880	15
İkinci bölüm: 1880-1896	125
Üçüncü bölüm: 1896-1910	263
Sonsöz.....	387

Birinci bölüm

1862-1880

1880 yılı sonbaharında bir salı günü, San Francisco’da, anneannemle dedemin çatısı altında gelmişim dünyaya. Tıpkı bir labirente benzeyen o ahşap evin içinde annem, yüreği cesaretle dopdolu, bana bir çıkış yolu açmak için kemiklerini kırarcasına soluk alıp verirken, egzotik mutfağının o hiç silinmeyen kokusu, bağırsık çağrışı konuşulan lehçelerinin sel gibi akan gürültüsü, arılar gibi dur durak bilmeksizin pürtelaş oradan oraya koşuşturan insan kalabalığıyla, Çin Mahallesi’nin tüm o vahşi yaşamı sürüp gidiyormuş sokakta. Sabahın kör karanlığında doğmuşum, ama Chinatown’da saatler kural tanımaz, daha o saatte başlar pazaryerinin, atlı araba trafiğinin ve kafesleri içinde aşçının bıçağını beklerken hüzünle havlayan köpeklerin gürültüsü. Doğumumun ayrıntılarını hayatımın oldukça geç bir döneminde öğrendim, ama onlardan hiç habersiz kalmak daha kötü olurdu ve unutkan belleğimizin karanlık dehlizlerinde sonsuza dek yitip gidebilirlerdi. Ailemin yaşantısında öyle çok sır var ki, hepsini gün ışığına çıkarmaya belki de ömrüm yetmez, çünkü sel gibi akan yağmurların sürükleyip götürdüğü gerçekler kısa ömürlüdür. Anneannemle dedem büyük bir heyecanla karşılaşmışlar –oyşa pek çok tanığın anlatımına göre korkunç bir bebekmişim–, sonra da annemin bağına koy-

muşlar beni; ömrümün onunla kalabildiğim o birkaç dakikası boyunca büzülüp durmuşum orada. Sonra dayım Lucky, şansını bana da geçirmek için soluğunu üflemiş yüzüme. İyi niyetle yapmış bunu, kullandığı yöntem de işe yaramış, çünkü hiç değilse hayatımın ilk otuz yılı boyunca işler yolunda gitti. Ama durun, acele etmeyeyim. Bu uzun bir öykü ve benim doğumumdan çok önce başlıyor; hepsini anlatmak için sabırlı olmak gerekiyor, dinlemek içinse daha da büyük bir sabır gerek. Anlatırken ipin ucu kaçacak olursa sakın umutsuzluğa kapılmayın, çünkü birkaç sayfa ötede kesinlikle yerli yerine oturacaktır her şey. Herhangi bir tarihle başlamak zorunda olduğumuza göre 1862'den başlayalım ve rasgele bir seçim yaparak bu öykünün örneğin, inanılmaz boyutlarda bir mobilyayla başladığımı söyleyelim.

Paulina del Valle'nin yatağı, Victor Emanuel'in taç giymesinden bir yıl sonra, Garibaldi'nin toplarının gümbürtüsü yeni kurulmuş İtalya Krallığı'nda hâlâ yankılanırken, Floransa'ya ısmarlanmıştı; yatak, sökülmüş olarak bir Cenova transatlantiğinin içinde denizi aşıp, kanlı bir grevin tam orta yerinde New York Limanı'na inmiş, Amerika'ya yerleşmiş olan Şilili büyükbabamla büyükbabamın başında bulunduğu Rodriguez de Santa Cruz ailesine ait denizcilik şirketinin vapurlarından birine aktarılmıştı. Üzerlerine İtalyanca olarak yalnızca su perileri diye yazılı sandıkları teslim almak da Kaptan John Sommers'a nasip olmuştu. Kendisinden geriye bir tek solmuş bir fotoğrafla, denizlerde onca kez gidip gelmekten adamakıllı yıpranmış, içi acayip elyazılarıyla dolu deri kaplı bir sandığın kaldığı bu iriyarı İngiliz denizcisi, sırlarla dolu uzun yılların ardından sonunda geçmişimin açığa kavuşmaya başlamasıyla kısa bir süre önce öğrendiğime göre, benim büyükbabamın babasıydı. Anneannem Eliza Sommers'ın babası olan Kaptan John Som-

mers'ı tanımadım ben, ama serseri yaradılışımı ondan almışım. Floransa işi o yatağı gemisinin ambarına koyup Amerika kıtasının öbür ucuna kadar götürme işi de, ömrü tuzlu sulara geçmiş olan bu deniz adamına düşmüştü. Kaptanın, *yankee*'lerin ablukasından ve müttefiklerin saldırılarından ustalıkla sıyrılıp Atlantik'in güney sınırlarına ulaşması, Macellan Boğazı'nın güvenilmez sularından geçerek Pasifik Okyanusu'na girmesi, ardından da Güney Amerika'nın pek çok limanında kısa sürelerle mola verdikten sonra gemisinin burnunu eski altın toprakları olan Kuzey California'ya doğru çevirmesi gerekmişti. Sandıkları San Francisco Limanı'nda açmak, geminin marangozu yatağın parçalarını oymalarını çizmemeye özen göstererek tıpkı bir yapboz bulmacası gibi bir araya getirirken başında durmak, şiltesini yerleştirip yakut renkli yatak örtüsünü üzerine örttükten sonra bu hantal mobilyayı bir arabaya yükleyip ağır ağır kent merkezine taşıtmak konusunda kesin emirler almıştı. Arabacıya, varış noktası olan Paulina del Valle'nin evine yatağı bırakmadan önce Unión Meydanı'nda iki tur atması, büyükbabamın metresinin balkonunun önünde de küçük bir çingırağı çala çala iki tur daha dönmesi tembihlenmişti. Üstelik bütün bu hünerleri, *yankee* ordularıyla müttefiklerin ülkenin güneyinde gırtlak gırtlığa geldikleri ve kimsenin ne şakalarla ne de çingırak sesleriyle uğraşacak halde olmadığı bir sırada göstermek zorundaydı. John Sommers, tüm bu emirleri içinden lanetler yağdırarak vermişti, çünkü aylar süren yolculuk boyunca o yatak, yaptığı işin en nefret ettiği bölümünün, yani patroniçe Paulina del Valle'nin kaprislerinin simgesi haline gelmişti. Yatağın arabaya yerleştirildiğini gördükten sonra içini çekerek, bunun o kadın için yaptığı son iş olacağına karar verdi; on iki yıldır onun hizmetindeydi ve artık sabrının sınırlarına gelmişti. O mobilya hâlâ sa-

pasağlam durur, rengârenk boyalı ahşaptan hantal bir dinozoru andırıyor; alçak kabartmalı başucunda çevresi köpüklü dalgalar ve deniz dibi yaratıklarıyla sarılı olarak Tanrı Neptün yer alırken, ayakucunda yunuslarla deniz-kızları oynuyorlar. Aradan yarım saat geçmeden tüm San Francisco bu tanrılara layık yatağın haberini almıştı bile; ama büyükbabamın bu gösterinin adanmış olduğu sevgilisi, araba küçük çingırağını çala çala dönüp dolaşırken bir yere saklanmıştı.

“Bu zaferim fazla uzun sürmedi,” diye bana itirafta bulunmuştu Paulina, yıllar sonra ben yatağın fotoğrafını çekip ayrıntılarını öğrenmek için ısrar ettiğimde. Şaka geri tepti. Ben Feliciano’yu alaya alacaklar sanırken herkes beni alaya aldı. İnsanları doğru yargılayamamışım. Böylesine fazilet taslayacakları kimin aklına gelirdi? O zamanlar San Francisco rüşvetçi politikacılar, haydutlar ve kötü kadınlardan oluşan bir arı kovana gibiydi.

“Onlara böyle meydan okuman herhalde hoşlarına gitmedi,” diye tahminde bulundum.

“Hayır. Biz kadınlardan, ne kadar aşâğılık olurlarsa olsunlar, kocalarımızın saygınlığını korumamız beklenir.”

“Ama senin kocan aşâğılık biri değildi ki,” diye itiraz ettim.”

“Değildi, ama aptallıklar yapıyordu. Her neyse, bu ünlü yataktan asla pişman olmadım, kırk yıl yattım onun içinde.”

“Peki kocan foyasının meydana çıktığını görünce ne yaptı?”

“Ülkede içsavaş nedeniyle kan gövdeyi götürürken benim abartılı mobilyalar satın aldığımı söyledi. Tabii her şeyi de inkâr etti. Bir damlacık aklı olan hiç kimse, çarşaf-ların altında yakalansa bile sadakatsizliğini itiraf etmez.”

“Bunu kendi deneyimlerine dayanarak mı söylüyorsun?”

“Keşke öyle olsaydı, Aurora,” diye karşılık verdi Paulina del Valle hiç duraksamadan.

Yatağın ben on üç yaşımıdayken çektiğim ilk fotoğrafında, Paulina, bu mitolojik yatağının içinde, üzerinde dantelli geceliği ve yarım kiloluk mücevherleriyle işlemeli saten yastıklara dayanmış olarak görünüyor. Onu o haliyle pek çok kez görmüşümdür, öldüğünde de cenaze nöbetinde onu böyle görmeyi isterdim, ama o, mezarına Karmelit rahibelerinin hüznü giysisi içinde girmeyi ve ruhunun huzur bulabilmesi için yıllar boyu kendi adına ilahiler okutulmasını istemişti. “Şimdiye kadar pek çok kepezelik yaptım, artık teslim olmanın zamanı geldi,” diye açıklamıştı bana, son zamanlarında buz gibi soğuk bir melankoliye gömüldüğünde. Sona yaklaştığını gördükçe dehşete kapılmıştı. O yatağı bodruma kaldırtmış, onca savurganlıktan sonra debdebeden uzak bir biçimde ölebilmek için onun yerine at kılından şiltesi olan tahta bir karyola koydurmuştu, acaba Aziz Pavlus günah defterindeki silip yeniden yazar mı diye. Yine de duyduğu o korku, öteki nesnel varlıklarını elden çıkarmasına yetmemiş, o zamana kadar artık çok küçülmüş olan parasal imparatorluğunun dizginlerini son nefesini verene kadar elden bırakmamıştı. Gençliğindeki gözüpeklikten son zamanlarında pek az şey kalmış, alaycılığı bile tükenmeye yüz tutmuştu, ama benim büyükannem kendi efsanesini kendisi yaratmıştır, hiçbir at kılından şilte ya da Karmelit giysisi yok edemez o efsaneyi. Sırf kocasını bezdirmek için kentin ana caddelerinden geçirme zevkini tattığı o Floransa işi yatak, en şanlı zamanlarından birine rastlamıştı. O dönemde aile, Cross olarak değiştirilmiş farklı bir soyadıyla San Francisco’da oturuyordu, çünkü hiçbir Amerikalı o tanınan Rodríguez de Santa Cruz y del Valle adını doğru dürüst telaffuz edemezdi; buna da çok yazık olmuştu, çünkü özgün soyadında engizisyon

zamanından kalma antik tınlar vardı. Nob Hill Mahallesi'ne henüz yeni taşınmışlar, orada kendilerine akıl almaz büyüklükte bir malikâne yaptırmışlardı; kentin en görkemlilerinden biri olan bu konak, ikide bir işlerine son verilen, birbirlerine rakip pek çok mimarın karabasanı olmuştu. Aile, Feliciano'nun ileri sürdüğü gibi, servetini 1849'daki altına hücum zamanında yapmış değildi; Antarktika buzlarından mahfazaların içine oturtulmuş taze ürünleri ta Şili'den California'ya taşımaya akıl eden karısının o harika işletmecilik içgüdüsüne borçluydu bu serveti. O kargaşa döneminde tek bir şeftali bir ons altın değerindeydi, Paulina da fırsatlardan yararlanmayı bilmişti. Onun bu girişimi başarıya ulaşmış ve sonunda Valparaíso'yla San Francisco arasında sefer yapan bir ticaret filosuna sahip olmuşlardı; gemiler birinci yıl boş olarak geri dönüyorlardı, ama sonraları California unu taşımaya başlamışlar, böylelikle pek çok Şilili tarımcının mahvolmasına neden olmuşlardı; bunların arasında Paulina'nın herkesin çekindiği babası Agustín del Valle de vardı; adamın tüm buğdayı, *yankee*'lerin bembeyaz unuyla rekabet edemediği için ambarlarda kurtlanıp kalmış, öfkesinden karaciğeri de kurtlanmıştı. Altına hücum hastalığının sona ermesinden sonra binlerce serüvenci, bir düşün peşinde sağlıklarını ve esenliklerini yitirmiş olarak, yola çıktıklarından çok daha yoksul bir halde geldikleri yerlere geri dönmüşlerdi; oysa Paulina ile Feliciano servet sahibi olmuşlar, İspanyol şivesinin neredeyse aşılamaz engeline rağmen, San Francisco sosesinin doruğuna oturmayı da becermişlerdi. "California'da herkes, soyu soku belirsiz ailelerden gelme görgüsüz yeni zengin, oysa bizim soyağacımız ta Haçlılara dayanıyor," diye o zamanlar övünüp dururdu Paulina, yenilgiyi kabullenip Şili'ye geri dönmeden önce. Yine de onlara kapıları açan tek şey, ne soyluluk unvanları ne de

banka hesapları değil, kendine kentin en kudretlileri arasında dostlar edinen Feliciano'nun cana yakınlığı olmuştu. Oysa gösteriş meraklısı olan o ağız bozuk, saygısız, aceleci karısı yenilir yutulur şey değildi. İtiraf etmek gerekir ki, Paulina ilk görüşte bir iguana karşısında duyulan hayranlıkla dehşet karışımı bir izlenim bırakıyordu insanda; ancak onu daha iyi tanıdıktan sonra ortaya çıkıyordu duygusal yanı. 1862 yılında kocasını, tüm anakarayı aşan demiryoluyla bağlantılı bir ticaret işine sokmuş, bu da onları kesin olarak zengin etmişti. Bu hanımın iş konusundaki koku alma duyusunu nereden almış olabileceğini düşünemiyorum. Şilili toprak sahipleri olan, ufukları dar, ruh fakiri bir aileden geliyordu; Valparaíso'daki baba evinin dört duvarı arasında tespih çekip dua ederek ve iş işleyerek yetişmişti, çünkü babası cahilliğin kadınlarla yoksulların efendilerine boyun eğmelerini garantilediğine inanırdı. Paulina, yazı yazmayla aritmetiğin temel bilgilerini şöyle böyle öğrenmişti, ömründe kitap okumamıştı ve toplamaları parmakla yapardı –çıkarma ise hiç yapmazdı–, ama elinin değdiği her şey servete dönüşürdü. Har vurup harman savuran çocuklarıyla akrabaları olmasaydı, bir imparatoriçe ihtişamı içinde ölebilirdi. O yıllarda Birleşik Devletler'in doğusuyla batısını birleştirmek üzere demiryolu inşa edilmekteydi. Herkes o iki şirketin hisse senetlerine yatırım yapıp rayları hangisinin daha çabuk yerleştireceği konusunda bahse girerken, bu eğlenceli yarışa kayıtsız kalan Paulina, yemek masasının üzerine bir harita açarak, trenin ileride geçeceği güzergâhı ve buralardaki bol su bulunan yerleri bir topograf sabrıyla incelemişti. Alçakgönüllü Çinli işçilerin son çiviye çakarak iki demiryolunu Utah'daki Promotory'de birleştirmelerinden ve ilk lokomotifin, dumanlarını bir volkan gibi püskürtüp kazazede bir gemi gibi düdüğünü çala çala demir gürültüleri arasında anakarayı

Aurora, beş yaşında geçirdiği bir travmanın ardından son derece sıra dışı, hırslı bir kadın olan babaannesi tarafından yetiştirilir. 1800'lü yılların ikinci yarısında "Altına Hücum" ateşiyle yanıp kavrulan California'dan ayrılarak elinde fotoğraf makinesiyle Şili'ye gider ve burada kendini içsavaşın, politik çatışmaların ortasında bulur. Sevdiği adamın ihanetine uğrayan Aurora gördüğü karabasanların nedenleri üzerine düşünüp sırlarla dolu geçmişini keşfe çıkar. Fotoğraf makinesinin arkasına sığınan genç kadının en büyük arzusu "gerçeği yakalamak"tır. Gelgelelim bu "gerçek", arka planını 19. yüzyıl Şili'sinin oluşturduğu siyasi ortamda vücut bulacaktır.

Isabel Allende'nin bu romanı, öteki romanlarında da sıkça kullandığı temalarla gelişiyor: kadının gücü, büyü, gerçekçilik ve erotizm. Genç bir kadının kimliğini arayışının öyküsünü anlatan *Sararmış Bir Fotoğraf*, daha önce yayımladığımız *Ruhlar Evi* ve *Kaderin Kızı*'yla birlikte Isabel Allende'nin 18. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başı arasında 130 yıllık bir dönemde bir aileyi anlatan üçlemesinin sonuncu kitabıdır.

#altınahücum #göç #travma #içsavaş #ihanet #şili #erotizm #kadın
#kimlikarayışı

 can

 canyayinlari.com | | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4214-9

9 789750 742149